

ULOGA I ZADACI VATROGASACA - SPASILACA U TOKU SPASAVANJA I EVAKUACIJE UGROŽENIH LICA

Branko Babić¹

Rezime: Spasavanje ugroženih lica u različitim vanrednim situacijama je od presudnog značaja za vatrogasce - spasioce. Rad obrađuje normativno pravnu regulativu koja reguliše organizaciju, način rada, kriterijume za izbor kandidata za osnovnu obuku, zdravstvene i psihofizičke uslove koje moraju ispuniti kandidati. Posebna pažnja je posvećena mestu i ulozi vatrogasaca-spasilaca u evakuaciji i spasavanju ugroženih lica prilikom elementarnih nepogoda i nesreća i TT udesa i katastrofa. Cilj rada je bolje razumeti kako vatrogasci - spasioci doprinose sigurnosti i spasavanju života ljudi u kritičnim trenucima.

Ključne reči: vatrogasci-spasioci, evakuacija, spasavanje, požari, tehničke intervencije

THE ROLE AND TASKS OF FIREFIGHTERS-RESCUERS DURING THE RESCUE AND EVACUATION OF ENDANGERED PERSONS

Abstract: The rescue of endangered persons in various emergencies is of crucial importance for firefighter-rescuers. This paper addresses the legal and regulatory framework that governs the organization, working methods, selection criteria for candidates undergoing basic training, and the health and psychophysical requirements they must meet. Special attention is given to firefighter-rescuers' role and position in evacuating and rescuing endangered persons during natural disasters, accidents, and technical incidents and catastrophes. The paper aims to provide a better understanding of how firefighters-rescuers contribute to safety and saving lives in critical moments.

Keywords: firefighter-rescuers, evacuation, rescue, fires, technical interventions

1. UVOD

Evakuacija i spasavanje ugroženih lica predstavljaju jedne od najkritičnijih i najodgovornijih aktivnosti u vanrednim situacijama. Katastrofe kao što su požari, poplave, zemljotresi, saobraćajne nesreće... Mogu ugroziti živote ljudi i dovesti do velikog stradanja. U takvim situacijama, brzo i efikasno reagovanje spasilačkih timova, posebno vatrogasaca, može značajno uticati na ishod spasavanja. Oni su prvi na mestu nesreće i njihova uloga u spasavanju života, kao i u saniranju posledica katastrofe, ne može se dovesti u pitanje. [1]

Vatrogasci-spasioci su pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova, Sektora za vanredne situacije, koji koriste specijalizovanu opremu i tehnike kako bi se nosili sa različitim tipovima kriznih situacija. Njihova dužnost nije samo gašenje požara, već i pružanje pomoći u spasavanju ljudi u raznim vanrednim situacijama. To podrazumeva ne samo fizičko spasavanje ljudi iz opasnih područja, već i pružanje prve pomoći, organizaciju evakuacije i saradnju sa drugim službama koje učestvuju u spasavanju života i imovine. [1]

Uloga vatrogasaca - spasilaca u procesu evakuacije i spasavanja ugroženih lica veoma je važna, jer njihova intervencija često može značiti razliku između života i smrti. Međutim, ova vrsta posla nosi i veliki rizik, jer vatrogasci-spasioci često rade u ekstremnim i opasnim uslovima. Shodno tome, njihova obuka, kao i upotreba savremene opreme i tehnika, igraju ključnu ulogu u uspešnom završetku intervencija.

Osim što pružaju neposrednu pomoć, vatrogasci-spasioci takođe imaju važnu ulogu u koordinaciji sa drugim službama kao što su policija, hitna pomoć i Vojska Srbije, kako bi se omogućila brza i

¹Ph.D., The Higher Education Technical School of Professional Studies in Novi Sad, 1 Školska St., 21000 Novi Sad, email: babic@vtsns.edu.rs

efikasna evakuacija i spasavanje ugroženih lica. Tokom katastrofa, često su potrebni veoma brzi i precizni koraci, kao i velika pažnja u izvođenju svih operacija, jer svaka greška može dovesti do ozbiljnih posledica.

U vanrednim situacijama, vatrogasci su često izloženi brojnim rizicima, kao što su uticaj opasnih materija, opasnost od eksplozija, rad na nepristupačnim terenima ili spasavanje iz ruševina, spasavanje sa visina i iz dubina. Razumevanje ovih izazova pomoći će u boljem prenosu značaja obuke i pripreme vatrogasaca, kao i potrebe za redovnim simulacijama i vežbama koje povećavaju spremnost tima da se nosi sa svim mogućim scenarijima.

2. RAD VATROGASNO-SPASILAČKIH JEDINICA

Rad vatrogasno-spasilačkih jedinica (u daljem tekstu: VSJ) definisan je zakonskim i podzakonskim dokumentima, od kojih posebno treba istaći: Pravilnik o organizaciji i načinu rada vatrogasno-spasilačkih jedinica [2], Pravilnik o kriterijumima za izbor kandidata za polaznike kursa za osnovnu obuku pripadnika vatrogasno-spasilačkih jedinica [3], Pravilnik o zdravstvenim i psihofizičkim uslovima koje ispunjavaju vatrogasci-spasioci. [4]

Pravilnik o organizaciji i načinu rada vatrogasno-spasilačkih jedinica [2] uređuje organizaciju, način rada, postupanje prilikom izvršavanja zadataka zaštite i spasavanja, način vršenja službe i unutrašnji red u VSJ. VSJ se obrazuju za određenu teritoriju zavisno od broja stanovnika, procene rizika od katastrofa, procene ugroženosti od požara, tehničko-tehnoloških udesa i elementarnih nepogoda...VSJ formiraju se kao odeljenja sa najmanje 13 pripadnika, vodovi sa najmanje 25 pripadnika, čete sa najmanje 41 pripadnikom, bataljoni sa najmanje 85 pripadnika i brigade sa najmanje 170 pripadnika.

Pravilnik, u članu 3. definiše značenje pojedinih izraza: 2) *Spasavanje* - akcija usmerena na spasavanje života ljudi i životinja koji su u direktnoj opasnosti od posledica vanrednog događaja i vanredne situacije; 4) *Pripadnik vatrogasno-spasilačke jedinice* - vatrogasac - spasilac, vatrogasac - spasilac vozač i vatrogasac - spasilac operativna podrška; 5) *Vatrogasac - spasilac, vatrogasac - spasilac vozač i vatrogasac - spasilac operativna podrška* - zaposlen u VSJ koji, između ostalog, ima zadatak da sprovodi mere zaštite i spasavanja i učestvuje u akcijama gašenja požara, spasavanja ljudi i imovine, otklanja posledice elementarnih nepogoda, saobraćajnih nezgoda, tehničko-tehnoloških nesreća i drugih katastrofa; 9) *Vatrogasno-spasilačka jedinica* - VSJ u čijoj nadležnosti je teritorija jedne ili više opština, a u okviru posebno organizovane formacije za određeni Upravni okrug. Prilikom obavljanja poslova i zadataka VSJ sarađuju sa snagama i subjektima sistema smanjenja rizika od katastrofa i upravljanja vanrednim situacijama. Specijalistički timovi različitih specijalnosti formirani su od pripadnika VSJ.

Pravilnik o kriterijumima za izbor kandidata za polaznike kursa za osnovnu obuku pripadnika vatrogasno-spasilačkih jedinica [3], uređuje kriterijume po kojima se vrši izbor kandidata za polaznike kursa za Osnovnu obuku pripadnika VSJ. Izbor kandidata vrši se na osnovu sprovedenog konkursa. Odluku o broju polaznika kursa, donosi ministar unutrašnjih poslova. Posebni kriterijumi ispunjavanja uslova u pogledu zdravstvene sposobnosti, psihološke procene, fizičke i bazično-motoričke sposobnosti kandidata, utvrđuju se procesom selekcije koju čini: 1) lekarski pregled; 2) psihološka selekcija; 3) provera bazičnog motoričkog statusa; 4) intervju. Ministarstvo unutrašnjih poslova i kandidat koji je nakon sprovedenog konkursa primljen na kurs za Osnovnu obuku pripadnika, zaključuju Ugovor o utvrđivanju međusobnih prava, obaveza i odgovornosti.

Pravilnik o zdravstvenim i psihofizičkim uslovima koje ispunjavaju vatrogasci-spasioci [4] propisuje zdravstvene i psihofizičke uslove koje mora ispunjavati vatrogasac-spasilac za vršenje poslova gašenja požara i spasavanja ljudi i imovine, organizovanje i obavljanje određenih zdravstvenih pregleda i metodologija pregleda za ocenu zdravstvene sposobnosti za vatrogasca-spasioca za rad u VSJ. Zdravstveni pregledi za ocenu zdravstvene sposobnosti za vatrogasca-spasioca za rad u VSJ podrazumijevaju: 1) prethodni pregled (pre prijema lica koje aplicira na radno mesto vatrogasca-spasioca), 2) periodični, odnosno redovni pregled (svake godine radi praćenja i ocenjivanja zdravstvenog stanja, radne sposobnosti i utvrđivanja da li je došlo do oštećenja zdravlja izazvanih

profesionalnim rizicima i da li je došlo do oboljenja koja su kontraindikovana za rad u vatrogasnoj jedinici) i 3) vanredni, odnosno nadzorni pregled (: 1) nakon težih povreda na radu, 2) privremene sprečenosti za rad zbog bolesti ili povrede koja traje duže od tri meseca, 3) posle povreda i bolesti koje nisu u vezi sa radom, 4) na lični zahtev vatrogasca-spasioca kada osjeti da nije zdravstveno sposoban da obavlja poslove vatrogasca-spasioca, 5) u slučaju sumnje na zloupotrebu i neopravdanu privremenu sprečenost za rad zbog bolesti ili povrede, 6) na zahtev vatrogasca-spasioca, a na prijedlog doktora medicine - specijaliste porodične medicine, 7) na osnovu drugih indikacija).

3. EVAKUACIJA UGROŽENIH IZ OBJEKATA

Osnovni cilj evakuacije prilikom požara je bezbedno spasavanje ljudi iz ugroženog prostora, obuhvata organizovan način napuštanja prostorije pre nego što dođe do ozbiljnijih posledica pre svega ugrožavanja života, može biti potpuna ili delimična. Kod visokih i složenih objekata ovo je praktično nemoguće i zato je uveden pojam delimična evakuacija.[5] Putevi za evakuaciju su osnovni-prvi ili glavni put evakuacije i sporedni ili alternativni put (to su uglavnom putevi koji se mogu koristiti tek uz vatrogasnu ili drugu pomoć, kao što je izlaženje kroz prozor ili preko krova pomoću vazdušnog dušeka ili helikoptera...). Etape evakuacije su: 1. od polaznog mesta (PM) do prvog izlaza (PI); 2. od prvog izlaza (PI) do etažnog izlaza (EI); 3. od etažnog izlaza (EI) do krajnjeg izlaza (KI); 4. od krajnjeg izlaza (KI) do bezbednog mesta (BM).

Evakuacija se može posmatrati kroz tri faze: Prva faza se odvija na mestu gde je izbio požar ili u ugroženoj zoni. Kreću se prema izlazima koji vode do bezbednog prostora. Za prvu fazu potreban je broj odgovarajućih izlaza. Druga faza evakuacije podrazumeva kretanje kroz puteve evakuacije, obuhvata put od ugrožene zone do bezbednog mesta. Putevi evakuacije mogu biti horizontalni i vertikalni, a to su: hodnici, liftovi, stepeništa. Treća faza evakuacije podrazumeva kretanje iz ugroženog prostora, krajnjeg izlaza iz objekta ka prostoru koji se označava kao bezbedno mesto. Bitno je da se prilikom evakuacije svi ljudi okupe na bezbednom prostoru kako bi se moglo izvršiti prebrojavanje i eventualna potraga za osobama koje nisu napustile objekat.

4. ULOGA I ZADACI VATROGASACA-SPASILACA U EVAKUACIJI I SPASAVANJU UGROŽENIH LICA

Vatrogasci-spasioci vrše spasavanje i zaštitu ljudi, životinja, materijalnih i drugih dobara od požara, iz ruševina, klizišta i snežnih lavina, prilikom poplava i drugih elementarnih nepogoda, u planinama i kanjonima, prilikom saobraćajnih nesreća, prilikom nezgoda u vazdušnom saobraćaju i u slučaju drugih nesreća. Obavlja poslove dispečera i druge poslove koje mu odredi neposredni nadređeni.

Kompetencije vatrogasaca–spasilaca:

1. Planira i organizuje sopstveni rad za realizaciju poslova zaštite i spasavanja;
2. Priprema resurse i radno mesto za realizaciju poslova zaštite i spasavanja;
3. Pruža pomoć ugroženom i nastradalom stanovništvu;
4. Gasi požar i spasava prilikom požara;
5. Spasava iz ruševina, klizišta i snežnih lavina, prilikom poplava i drugih elementarnih nepogoda
6. Spasava u planinama i kanjonima;
7. Spasava povređene i nastradale prilikom saobraćajnih i drugih nesreća;
8. Spasava prilikom nesreća i udesa u vazdušnom saobraćaju;
9. Radi u dispečerskom centru;
10. Izrađuje specifikaciju opreme i sredstava za realizaciju radnog zadatka;
11. Ispunjava radnu dokumentaciju prema propisanoj proceduri;
12. Sprovodi postupke za kontrolu kvaliteta rada, u skladu sa propisima i normativima;
13. Održava uređaje, opremu i alate za rad;
14. Obavlja komunikaciju sa nadređenima, saradnicima i drugim licima;
15. Sprovodi postupke i mere za zaštitu na radu i zaštitu životne sredine.

Za uspešnu realizaciju pripremanje resursa i radnog mesta za realizaciju poslova zaštite i spasavanja, vatrogasac–spasilac:

- priprema ličnu i zajedničku zaštitnu opremu za realizaciju radnog zadatka, u skladu sa njegovim specifičnostima, radnim uslovima i načinom rada;
- priprema odgovarajuća vozila, opremu i sredstva za rad za realizaciju radnog zadatka;
- snabdeva vozilo sredstvima za gašenje, gorivom, mazivom, opremom i dr.;
- pregleda ispravnost i funkcionalnost vozila i drugih tehničkih sredstava i opreme;
- prijavljuje nadređenom kvarove, neispravnosti i oštećenja na vozilima, opremi ili u radnom prostoru.

Za uspešnu realizaciju pružanje pomoći ugroženom i nastradalom stanovništvu, vatrogasac–spasilac:

- pruža pomoć ugroženom i nastradalom stanovništvu u različitim situacijama elementarnih nepogoda i tehničko-tehnološkim nesrećama;
- vrši evakuaciju stanovništva i materijalnih dobara iz ugroženih na bezbedno područje i u objekte privremenog smeštaja;
- doprema sredstva za pomoć ugroženom i nastradalom stanovništvu (životne namirnice, voda za piće, odeća, obuća, lekovi i dr.);
- učestvuje u otklanjanju posledica nesreća i katastrofa (rasčišćavanje terena, obezbeđivanje objekata od rušenja, crpljenje vode iz poplavljenih objekata i dr.);
- vrši pružanje prve pomoći i dopremanje povređenog/obolelog od mesta nastanka događaja do nadležnih za hitan sanitetski transport i pružanje medicinske pomoći.

Za uspešnu realizaciju gašenje požara i spasavanje prilikom požara, vatrogasac–spasilac:

- priprema potrebnu ličnu zaštitnu (odelo za prilaz vatri-zaštitna jakna i pantalone, vatrogasne zaštitne rukavice, vatrogasne zaštitne čizme, vatrogasna kaciga-sa viziorom i integrisanom lampom, zaštitna potkapa i dr.) i kolektivnu opremu (odela za zaštitu od visokih temperatura, odela za zaštitu od opasnih materija, detektori, vatrogasni zaštitni opasač, penjačko i radno uže, izolacioni aparati, komplet prve pomoći i dr.) za intervenciju u slučaju požara;
- vrši izviđanje lokacije i utvrđivanje vrste i karakteristike požara;
- vrši procenu rizika i primenjuje mere za bezbedan i siguran rad;
- gasi požar koristeći odgovarajuća sredstva (voda, pena, prah, ugljen-dioksid, hemijska, inertna sredstva za gašenje i priručna sredstva), opremu za gašenje (aparati za početno gašenje požara, vatrogasna creva i armature, vatrogasne lestve, vatrogasne pumpe, vatrogasna vozila, oprema za tehničke intervencije i dr.) i taktiku gašenja (ofanzivni i defanzivni nastup) u zavisnosti od vrste požara;
- procenjuje opasnosti na lokalitetu (visoke temperature, dim i produkti gorenja, plameni udari, eksplozije, električna struja, urušavanje objekata, otrovne materije, hemijska, biološka i radiološka kontaminacija i dr.) prilikom intervencije gašenja požara;
- vrši evakuaciju i spasavanje ljudi i životinja iz objekta ili prostora ugroženih požarom;
- obezbeđuje mesto intervencije u skladu sa odgovarajućom procedurom;
- vrši praćenje stanja na terenu i obilazak lokaliteta određeni vremenski period nakon gašenja požara;
- odlaže upotrebljenu opremu nakon završene intervencije gašenja požara u skladu sa procedurom;
- vrši pružanje prve medicinske pomoći i dopremanje povređenog/obolelog od mesta nastanka događaja do nadležnih za hitan sanitetski transport i pružanje medicinske pomoći.

Za uspešnu realizaciju spasavanje iz ruševina, klizišta i snežnih lavina, vatrogasac–spasilac:

- priprema ličnu zaštitnu opremu (zaštitna odela-kombinezon sa ojačanjima na ramenima, laktovima i kolenima, kabanica za zaštitu od kiše, zaštitne čizme, zaštitne rukavice, zaštitna kaciga sa naočarima i integrisanom lampom, opasač ili pojas za rad na visini, zaštitna maska sa mogućnošću priključenja izolacionog aparata, filterska polumaska za zaštitu od prašine i aerosol, zaštitna odeća i obuća za snežne lavine, lavinske sonde, lavinski primopredajnici i dr.) i kolektivnu opremu za intervenciju spasavanja iz ruševina, klizišta i snežnih lavina (odela za zaštitu od visokih temperatura, odela za zaštitu od opasnih materija, zaštitna odeća i oprema za ekstremne uslove, detektori, dozimetri, statička i dinamička užad, oprema za rad na visini, izolacioni aparati, transportna sredstva za spasavanje iz lavina, komplet prve pomoći za spasavanje iz lavina, zimski šatori, sredstva za zagrevanje, sredstva rasvete, komplet prve pomoći i dr.);
- vrši izviđanje i obezbeđivanje terena i užeg lokaliteta događaja po dolasku na lice mesta;
- procenjuje sekundarne opasnosti na lokalitetu prilikom intervencije (naknadna urušavanja, gas, električna struja, voda, otrovne materije, mogućnost nastanka požara, prašina, hemijska, biološka i radijaciona kontaminacija i neeksplozivna sredstva, mogućnost druge lavine i dr.);
- obavlja pripremne radnje pri spasavanju u skladu sa odgovarajućom procedurom;
- vrši spasavanje unesrećene osobe ili životinje iz urušenih objekata, klizišta i snežnih lavina koristeći odgovarajuću opremu (oprema za pretraživanje, lociranje i ventilaciju, oprema i alati za bušenje, podizanje i povlačenje, ankeri, lanci i podupirači, oprema za prvu pomoć i druga oprema za spasavanje iz ruševina, lavina i dr.) i tehniku spasavanja (metoda „klizaljke“, metoda „šarke“, merdevine postavljene uporedo, metoda vezivanja za četiri tačke, metoda čekrka i dr.);
- vrši pružanje prve pomoći i dopremanje povređenog/obolelog od mesta nastanka događaja do nadležnih za hitan sanitetski transport i pružanje medicinske pomoći.

Za uspešnu realizaciju spasavanje prilikom poplava i drugih elementarnih nepogoda, vatrogasac–spasilac:

- priprema vozila, sredstva i ličnu zaštitnu opremu (suva odela za spasavanje na vodi, spasilački prsluk, zaštitne čizme za vodu, zaštitne rukavice za spasavanje na vodi, zaštitna kaciga, nož, baterijske lampe, sigurnosna užad, karabineri, kišna odela-kabanice i dr.) i kolektivnu opremu za spasavanje prilikom poplava i drugih elementarnih nepogoda (spasilački čamci, odela za zaštitu od visokih temperatura, odela za zaštitu od opasnih materija, detektori, dozimetri, užad, oprema za rad na visini i izolacioni aparati, pumpe za ispumpavanje vode, montažne brane za zaštitu od poplava, šatori, komplet prve pomoći i dr.);
- vrši izviđanje terena i procenu situacije na terenu usled poplava i drugih elementarnih nepogoda;
- štiti odgovarajuće objekte ili teren koristeći odgovarajuću opremu i sredstva za zaštitu od poplava (vreće sa peskom, montažne brane, pumpe za ispumpavanje vode i dr.);
- vrši procenu opasnosti pri spasavanju iz poplava i drugih elementarnih nepogoda (od objekata i predmeta u vodi, urušavanja, utapanja, rupe, šahtovi, kanali pod vodom, gas, električna struja, otrovne materije, hemijska, biološka i radiološka kontaminacija i neeksplozivna sredstva i dr.);
- spasava ugrožene osobe i imovinu prilikom poplava i drugih elementarnih nepogoda koristeći odgovarajuću opremu, sredstva i tehnike spasavanja (sa obale ili na vodi, sa upotrebom čamaca ili bez čamaca i dr.);
- vrši pružanje prve pomoći i dopremanje povređenog/obolelog od mesta nastanka događaja do nadležnih za hitan sanitetski transport i pružanje medicinske pomoći.

Za uspešnu realizaciju spasavanje u planinama i kanjonima, vatrogasac–spasilac:

- priprema ličnu zaštitnu opremu (zaštitna kaciga, baterijske lampe za glavu, zaštitne rukavice, zaštitna obuća, alpinistički pojas, karabineri, pomoćna i glavna užad, stop desender, krol i dr.) i kolektivnu opremu potrebnu za intervenciju prilikom spasavanja u planinama i kanjonima

(tipizirana oprema za spasavanje u planini, statička užad, univerzalna nosila, vitla za izvlačenje, komplet prve pomoći i dr.);

- vrši izviđanje i pretragu mesta nesreće prilikom spasavanja u planinama i kanjonima;
- obezbeđuje mesto intervencije spasavanja u planinama i kanjonima;
- vrši procenu opasnosti pri spasavanju u planinama i kanjonima (padovi sa visine ili u dubinu, urušavanja, odroni, električna struja, otrovne materije, neeksplozivna sredstva i dr.);
- vrši spasavanje u planinama i kanjonima koristeći odgovarajuću spasilačku opremu (univerzalna planinska nosila, koturi, bušilice, oprema za postavljanje sidrišta, vitla za uža, zaštite za uža, rollgliss i dr.) i spasilačke tehnike (tehnike spasavanja tipiziranom opremom i tehnike spasavanja improvizovanom opremom);
- vrši pružanje prve pomoći i dopremanje povređenog/obolelog od mesta nastanka događaja do nadležnih za hitan sanitetski transport i pružanje medicinske pomoći.

Za uspešnu realizaciju spasavanje povređenih i nastradalih prilikom saobraćajnih i drugih nesreća, vatrogasac–spasilac:

- priprema potrebnu ličnu zaštitnu opremu (zaštitna odela za tehničke intervencije-ili odelo za prilaz vatri, zaštitne rukavice, zaštitne čizme, zaštitna kaciga sa vizikom ili naočarima i integrisanom lampom i dr.) i kolektivnu opremu za intervenciju prilikom spasavanja iz saobraćajnih i drugih nesreća (odela za zaštitu od visokih temperatura, odela za zaštitu od opasnih materija, oprema za spasavanje na vodi, oprema za spasavanje sa visina i iz dubina, detektori, užad, izolacioni aparati, hidraulični, akumulatorski i ručni razvalni alati, alati i oprema za stabilizaciju vozila, oprema za rad sa staklom, nosila, lestve, oprema za rasvetu, aparati za gašenje požara, komplet prve pomoći i dr.);
- vrši izviđanje i obezbeđivanje mesta nesreće u skladu sa odgovarajućom procedurom;
- sprovodi pripremne radnje pri spasavanju iz saobraćajnih i drugih nesreća;
- vrši procenu opasnosti prilikom spasavanja iz saobraćajnih i drugih nesreća (električna struja, vazdušni jastuci, limovi, požar, eksplozije, naknadno prevrtanje i iskliznuće vozila, odroni, voda, otrovne materije, hemijska, biološka i radijaciona kontaminacija i dr.);
- vrši spasavanje i izvlačenje unesrećenih osoba koristeći odgovarajuću opremu i tehnike spasavanja (trenutno oslobađanje, brzo oslobađanje i kontrolisano oslobađanje), u skladu sa odgovarajućom procedurom;
- vrši pružanje prve pomoći i dopremanje povređenog/obolelog od mesta nastanka događaja do nadležnih za hitan sanitetski transport i pružanje medicinske pomoći.

Za uspešnu realizaciju spasavanje prilikom nesreće i udesa u vazdušnom saobraćaju, vatrogasac–spasilac:

- priprema potrebnu ličnu zaštitnu opremu (odelo za prilaz vatri, vatrogasne zaštitne rukavice, vatrogasne zaštitne čizme, vatrogasna kaciga-sa vizikom i integrisanom lampom, zaštitna potkapa i dr.) i kolektivnu opremu (odela za zaštitu od visokih temperatura, odela za zaštitu od opasnih materija, oprema za spasavanje sa visina i iz dubina, oprema za spasavanje na vodi, detektori, izolacioni aparati, komplet prve pomoći i dr.) za intervenciju spasavanja prilikom nesreća i udesa u vazdušnom saobraćaju;
- vrši izviđanje i obezbeđivanje mesta nesreća prilikom nezgoda u vazdušnom saobraćaju;
- sprovodi pripremne radnje pri spasavanju lica u skladu sa odgovarajućom procedurom;
- vrši odabir i postavljanje sredstava i opreme za spasavanje prilikom nesreća i udesa u vazdušnom saobraćaju;
- vrši procenu opasnosti prilikom spasavanja u slučaju nezgoda i udesa u vazdušnom saobraćaju (požar, eksplozije, limovi, električna struja, erozija tla, otrovne materije, hemijska, biološka i radiološka kontaminacija i neeksplozivna sredstva i dr.);
- vrši spasavanje i izvlačenje unesrećenih osoba iz aviona koristeći odgovarajuću opremu i tehnike spasavanja;

- vrši pretragu terena na širem lokalitetu nastanka nesreće i udesa u cilju pronalaženja povređenih i nastradalih lica u skladu sa odgovarajućom procedurom;
- vrši pružanje prve pomoći i dopremanje povređenog/obolelog od mesta nastanka događaja do nadležnih za hitan sanitetski transport i pružanje medicinske pomoći.

5. ZAKLJUČAK

Uloga vatrogasaca - spasilaca u evakuaciji i spasavanju ugroženih lica je od suštinskog značaja za uspešnu reakciju u vanrednim situacijama. Vatrogasci nisu samo profesionalci koji gase požare, već im je posao i spasavanje ljudi iz opasnih i životno ugroženih situacija. Njihova sposobnost da brzo i efikasno procene opasnost, upotrebe specijalizovanu opremu i primenjuju adekvatne tehnike spasavanja čini ih neprocenjivim u svim tipovima katastrofa, bilo da su u pitanju prirodne nesreće kao što su poplave i zemljotresi, ili tehnološke nesreće poput saobraćajnih i industrijskih incidenata.

Vatrogasci - spasioci, iako su često prvi na mestu nesreće, suočavaju se s brojnim izazovima kao što su: opasnost od povreda i smrti (vatrogasci su izloženi velikom riziku od povreda u pri radu u zapaljenim objektima, u ruševinama ili u zonama gde je prisutna toksična materija, kao i u uslovima velikog stresa, predstavlja značajnu opasnost za zdravlje i živote spasilaca); nepredvidljivost situacije (vatrogasci moraju brzo proceniti situaciju, donositi odluke u sekundi i reagovati u najkraćem mogućem roku, svako odlaganje može imati katastrofalne posledice po živote ljudi); logistička koordinacija (efektivno spasavanje zahteva veliku koordinaciju između različitih spasilačkih službi, loša komunikacija može dovesti do konfuzije i neefikasnosti u evakuaciji i spasavanju); rad u ekstremnim uslovima (vatrogasci često rade u teškim uslovima poput gustog dima, visokih temperatura, loših vremenskih prilika ili izazovnih terena-pri spasavanju na visinama, u poplavama, ili na nepristupačnim lokacijama).

Spasilačke operacije zahtevaju ne samo stručnost, već i hrabrost, posvećenost i sposobnost za brzo reagovanje u situacijama kada je svaka sekunda važna. Takođe, ova vrsta rada zahteva visok nivo pripreme i obuke, jer su vanredne situacije često nepredvidive i složene.

Integracija savremenih tehnologija, kao što su dronovi, termalne kamere i napredni senzori, značajno poboljšava efikasnost i bezbednost intervencija, čineći rad vatrogasaca - spasilaca bezbednijim i efikasnijim. Pored tehničke opreme, uspešna saradnja sa drugim spasilačkim službama, kao što su policija, hitna pomoć i Vojska Srbije, ključna je za pravovremenu i koordinisanu evakuaciju i spasavanje ljudi.

Uloga vatrogasaca - spasilaca u savremenom društvu nije samo odgovorna, već i herojska, jer svaki dan rade na zaštiti ljudskih života, često izlažući sebe velikom riziku. Njihova posvećenost i stručnost imaju neprocenjivu vrednost i od presudne su važnosti za sigurnost i dobrobit zajednice. Naponi koje ulažu, kao i njihova stalna obuka i priprema, čine ih temeljima sistema zaštite i spasavanja, koji je neophodan u savremenom društvu, gde su katastrofe sve češće i raznovrsnije.

6. LITERATURA

- [1] Zakon o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama ("Sl. glasnik" , br. 87/2018)
- [2] Pravilnik o organizaciji i načinu rada vatrogasno-spasilačkih jedinica, ("Sl. glasnik RS", br. 66/2021)
- [3] Pravilnikom o kriterijumima za izbor kandidata za polaznike kursa za osnovnu obuku pripadnika vatrogasno-spasilačkih jedinica ("Sl. glasnik RS", br. 12/2019 i 14/2020)
- [4] Pravilnikom o zdravstvenim i psihofizičkim uslovima koje ispunjavaju vatrogasci-spasioci ("Sl. glasnik RS", br. 108/2022 i 101/2024)
- [5] Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu od požara stambenih i poslovnih objekata i objekata javne namene ("Sl. glasnik RS", br. 22/2019)